

Begränsande villkor och föreskrifter i ljuset av bestämmelserna i Finlands lag om försäkringsavtal

**Inlegg fra coreferenten, jurist, VH Leena Snellman,
Konsumenterna Försäkringsbyrå, Finland**

I frivilliga person- och skadeförsäkringar förekommer det i definitionen av skador som ersätts, samt i begränsningarna som gäller försäkringarnas ansvar, sådana bestämmelser att de tvingande paragraferna i lagen om försäkringsavtal, som trädde i kraft den 1 juli 1995, när det gäller konsumenter och småföretagare kan föranleda nya ändringsbehov, förutom de ändringar som redan gjorts i fråga om definitionen av villkoren. Eftersom den nya lagen om försäkringsavtal har varit i kraft endast i drygt tre år, finns det ännu inga domstolsbeslut i ärendet. Konsumentklagornämnden gav våren 1998 ett utlåtande som tar upp frågan. Fallet utreds närmare senare i texten.

Begränsningsvillkor i skadeförsäkringar

Begränsningsvillkoren i försäkringar har ökat från år till år. I Finland är en stor del av hemförsäkringarna s k all risk-försäkringar, som upptar en lista över skador som inte ersätts, dvs en lista över begränsningsvillkor. Sådana är bland annat begränsningsvillkor, enligt vilka skador till följd av att egendom har förkommit eller blivit kvarglömd eller skador till följd av slitage eller korrosion, inte ersätts. I begränsningsvillkoren ingår också krav på låsning så att exempelvis en cykel, som inte låsts med ett lås som godkänts av försäkringsbolaget, inte ersätts. Begränsningsvillkor av samma typ ingår också i frivilliga

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

bilförsäkringar, dvs kaskoförsäkringar. Enligt kaskoförsäkringens skadegörelseförsäkring ersätts bland annat inte skador inne i ett olåst fordon som stått parkerat.

I kaskoförsäkringar har också till definitionen av ersättningsbar skada fogats låsningsbestämmelser. Bland annat är en förutsättning för ersättning vid stöldförsäkring att försäkringsobjektet vid stöldögonblicket har varit låst eller förvarats i ett låst förvaringskydd eller varit under ständig uppsikt.

Dessa begränsningsvillkor i hemförsäkringar och bilförsäkringar skall granskas i ljuset av säkerhetsföreskrifterna i 31 § lagen om försäkringsavtal. Enligt definitionen i 31 § lagen om försäkringsavtal är säkerhetsföreskrifterna föreskrifter om anordningar, metoder och andra arrangemang som syftar till att förebygga eller begränsa skada. Enligt regeringens proposition (114/1993), med förslag till lag om försäkringsavtal, skall den försäkrade följa villkorsbestämmelsen, som med stöd av 1 mom. skall anses vara en säkerhetsföreskrift, oberoende av om bestämmelsen i försäkringsavtalet uttryckligen har rubriken säkerhetsföreskrift.

Enligt 31 § 3 mom. Lagen om försäkringsavtal skall ett ringa åsidosättande av säkerhetsföreskrifterna inte sänka ersättningen. Ett något större åsidosättande av säkerhetsföreskrifterna sänker enligt Försäkringsnämndens praxis ersättningen med cirka 1/5–1/3. Om åsidosättandet är betydande sänks ersättningen till hälften.

Försäkringsbolaget har bevisningsskyldigheten för åsidosättande av säkerhetsföreskriften. Försäkringsbolaget skall också visa att åsidosättandet av säkerhetsföreskriften har bidragit till att skadan uppstått eller till dess omfång, dvs att det finns ett orsakssamband, en kausalitet.

Eftersom åsidosättandet av säkerhetsföreskriften i regel innebär att ersättningsbeloppet minskar, om ens det, och eftersom ett begränsningsvillkor helt utesluter skadan från försäk-

ringsområdet så att den inte ersätts, är frågan om begränsningsvillkorets förhållande till paragraferna som gäller säkerhetsföreskrifter i lagen om försäkringsavtal viktig, särskilt då lagen om försäkringsavtal är tvingande, dvs då det är fråga om konsumenter och småföretagare.

I Finland har en del av de juridiska forskarna tagit den ståndpunkten att det inte går att i begränsningsvillkoret ta in villkor som uppfyller definitionen av säkerhetsföreskrifter. Enligt detta skulle exempelvis begränsningsvillkor som gäller låsning, vilka till sin ordalydelse kan betraktas som säkerhetsföreskrifter, inte längre tas med bland begränsningsvillkoren. I annat fall skulle man ju kringgå den tvingande lagstiftningen i lagen om försäkringsavtal genom att slutresultatet skulle vara sämre för konsumenten, så till vida att ett begränsningsvillkor alltid leder till ett totalavslag av ersättningsansökan utan att graden av vårdslöshet eller orsakssamband bedöms, medan dessa omständigheter skall beaktas när det gäller säkerhetsföreskrifter.

Högsta domstolen har inte meddelat några avgöranden under den tid den nya lagen varit i kraft. Från den tid när den gamla lagen om försäkringsavtal gällde har högsta domstolen i sitt beslut HD 1985 II 17 ansett att låsningskraven i stöldförsäkringar som gäller bilförsäkringar skall betraktas som begränsningsvillkor och inte som säkerhetsföreskrifter.

Konsumentklagonämnden har i sitt plenum den 6 april 1998 gett ett utlåtande med diarienummer 97/98/1234, som behandlar frågan om låsningskravet för cykel med minst en viss låstyp, skall anses som ett begränsningsvillkor eller en säkerhetsföreskrift. Konsumentklagonämnden har i sitt utlåtande tagit den ställningen att ifrågavarande villkorspunkt skall anses som säkerhetsföreskrift och inte som begränsningsvillkor, varvid det är nödvändigt att beakta graden av vårdslöshet vid uppskattningen av ersättnings storlek.

Försäkringsnämnden, som fungerar i sam-

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

band med Konsumenternas försäkringsbyrå, har inte ännu tagit ställning till frågan.

Begränsningsvillkor i person- och sjukförsäkringar

I personförsäkringarna ingår begränsningsvillkor på samma sätt som i skadeförsäkringarna. I privata olycksfallsförsäkringar och sjukdomskostnadsförsäkringar har bland annat skador och sjukdomar som inträffat i farliga idrottsgrenar eller fritidssysselsättning begränsats utanför det som ersätts.

I 37 § i den gällande lagen om försäkringsavtal har man begränsat försäkringsgivarens möjlighet att, i fråga om sjukdoms- och olycksfallsförsäkringar, till försäkringen foga begränsningsvillkor som gäller hälsotillståndet. Om försäkringstagaren har haft en kroppsskada eller sjukdom redan när försäkringen togs, kan försäkringsgivaren begränsa sitt ansvar utgående från försäkringstagarens hälsotillstånd, dvs till villkoren foga en begränsning som gäller sjukdomen bara om begränsningsvillkoret har sin grund i uppgifter som försäkringsgivaren begärt av försäkringstagaren om hälsotillståndet, dvs i hälsoutredningen. Ett exempel på ett förbjudet villkor kunde vara ett begränsningsvillkor enligt vilket ersättning inte betalas ut om sjukdomen kan anses ha börjat eller om klara

sjukdomssymptom existerat innan försäkringen trädde i kraft.

Ett begränsningsvillkor i anslutning till hälsotillståndet kan enligt 37 § lagen om försäkringsavtal fogas till villkoren också i fall att begränsningen beror på försäkringens art eller någon annan särskild omständighet. Ett begränsningsvillkor som beror på försäkringens art kan fogas till försäkringen i fall att det inte är möjligt att begära uppgifter om hälsotillståndet på grund av brådskande försäkringsbehov. Ett exempel på detta är reseförsäkringarna. Som annan särskild omständighet kan betraktas att försäkringstagaren inte går med på att lämna de begärda uppgifterna om sitt hälsotillstånd.

Enligt regeringens proposition till lag om försäkringsavtal 114/1993 hindrar 37 § i lagen om försäkringsavtal inte att försäkringsgivaren helt begränsar ersättningen av en viss sjukdom i sjukdoms- eller olycksfallsförsäkringar, exempelvis tandsjukdomar.

Högsta domstolens beslut eller utlåtanden av Försäkringsnämnden eller konsumentklagonämnden finns ännu inte i ärendet.

Framtiden får utvisa hurdan form rättspraxis får när det gäller begränsande villkor och bestämmelser i förhållande till de tvingande bestämmelserna i lagen om försäkringsavtal.